

úřední (Sb. n. s. čís. 12.032). Nejde tu jen o formální vadu, která by mohla být odstraněna snad postupem podle § 84 c. ř. s., nýbrž o vadu materielně-právní (Sb. n. s. čís. 10.487), protože otázka určitosti žalobní prosby souvisí také s právním posouzením podle předpisů hmotného práva. Soud ovšem není oprávněn a ani povinen zaříditi opravu vadné žalobní prosby opatřením podle zmíněného již předpisu § 84 c. ř. s. a není také zásadně ani oprávněn, aby svěmu rozhodnutí položil za základ jinou žalobní prosbu, to jest žádání, jehož žalobce neučinil. Než právě proto, že jde o věc právního posouzení, musí soudce podle §§ 182, 496 č. 2 a 3 c. ř. s. učiniti otázku určitosti žalobního žádání předmětem ústního projednání, z něhož se nikterak nevyklučuje projednání věci po stránce právní. Nejde tu o nějaké poučování stran nebo manudukci, jak to zákon má na mysli v části pojednávající o řízení před okresními soudy, nýbrž o splnění předpisů směřujících k provedení zásady projednací, o materielní vedení sporu. Soudce musí případně své pochybnosti sdělit mezi stranami a dáti jim příležitost k tomu, aby nadhozené otázky jak po stránce skutkové, tak také právní projednaly a aby k nim zaujaly své stanovisko. To platí i tehdy, má-li soudce pochybnosti o správnosti žalobního žádání; neboť nesrovnávalo by se ani se zásadou projednací a z ní plynoucím příkazem k materielnímu vedení sporu, ani se zásadou procesní ekonomie, kdyby soudce projednával spor ze všech možných hledisek skutkových a kdyby pak nakonec žalobu zamítl jen pro neurčitost žalobního žádání, aniž strany na své pochybnosti v tomto směru předtím upozornil a aniž jim dal možnost, aby se k jeho pochybnostem vyjádřily a aby případně závadu žalobní prosby prostě odstranily tím, že by ji upravily uspokojivým způsobem. Ani tu nesmí soud strany jaksi zaskočiti a zmařiti tak z čistě formálního důvodu, aby použito bylo toho, co po věcné stránce bylo pracně projednáno. V souzeném případě by tu ovšem pochybnosti, které vedly žalující stranu k úpravě žalobní prosby. Než otázka určitosti žalobního žádání, zvláště s oněch hledisek a, podle onoho názoru, který pak soud projevil v rozsudku, nebyla soudem samým ani nadhozena a tak zůstala neprojednána. Jiná věc by byla, kdyby byl býval soud tuto otázku uvedl na přetřes, kdyby své pochybnosti stranám sdělil, a kdyby byl býval žalobce přes to setrval na svém žalobním žádání, trvaje na jeho správnosti. V tom případě by soudce nebyl oprávněn nutiti ho k nějaké

úpravě žalobní prosby, nýbrž musel by pak o žalobcově prosbě rozhodnouti a to zcela bez zřetele k tomu, jaká právní hlediska při projednávání uvedl na přetřes.

Jeho právní názor se stranami sdělený by ho nijak nevázal a nebyl by překážkou proti tomu, aby přece o žalobní prosbě rozhodl věcně. Kdyby tak soudce při projednání postupoval, pak by nešlo o vadnost řízení podle § 503 č. 2 a §§ 182, 496 c. ř. s., když se stranám dostalo možnosti vyjádřiti se k žalobní prosbě. V souzeném případě se to však nestalo; naopak stanovisko, které zaujal procesní soud v usnesení o úpravě žaloby, mohl si žalobce spíše vykládati v ten smysl, že proti určitosti pozměněné žalobní prosby nemá soud žádných námitek.

Podle právních hledisek shora uvedených nebyla tedy věc náležitě projednána a to hned již v prvé stolici, kde by byl měl žalobce ještě možnost upravit žalobní prosbu se zřetelem k pochybnostem soudu, nadhozených až v rozsudku, a tak umožniti, aby procesní látka, v řízení před procesním soudem získaná nezůstala nezužitkována. Proti úpravě žalobní prosby nebylo by bývalo námitek s hlediska předpisu § 235 c. ř. s., protože by nešlo o změnu žaloby.

Zrušovací výrok jest proto odůvodněn předpisem §§ 510, 496 č. 2 c. ř. s. a na prvním soudě bude, aby podle stanoviska tuto naznačeného doplnil řízení a aby v něm poskytl stranám příležitost, aby se vyjádřily k otázkám uvedeným v rozsudku ve příčině žalobní prosby a aby žalobce mohl případně žalobní prosbu upravit. Když věc zatím náležitě probrána nebyla, nebylo zatím ani dovolacímu soudu možno zabývat se ostatními vývody dovolání.

Určovací žaloba k odvrácení promlčení.*)

Advokát Dr. Jaroslav Vrba, Praha, dal nám k dispozici tento případ:

Žalovaný byl dlužníkem žalobkyně. Když žalovaný se v roce 1934 ocitl ve vyrovnání, došlo mezi žalobkyní a manželkou žalovaného ke smlouvě, dle níž manželka žalova-

*) O žalobách tohoto druhu všeobecně viz Pužman »Žaloby a žalobní petity«, str. 391—396.

ného o d k o u p i l a pohledávku žalobkyně po poskytnutí určité slevy a dále měla manželka žalovaného vystupovati jako věřitel žalovaného, a to jako věřitel, který, pokud se pohledávky samé týče, byl zase dlužníkem žalobcovým.

Manželka žalovaného, když byla žalobkyní zažalována o zaplacení svého dluhu (t. j. úplaty za prodej pohledávky proti žalovanému), podala na žalobkyni žalobu, v níž uplatňuje neplatnost kupní smlouvy.

Žalobkyně tvrdí, že jí nyní hrozí nebezpečí, kdyby manželka žalovaného svůj spor o neplatnost kupní smlouvy vyhrála, že by mohla žalobkyně o svoji pohledávku vůči žalovanému přijíti, protože by mezi tím tato pohledávka byla promlčena a tvrdí tedy svůj právní zájem na tom, aby bylo na jisto postaveno, a to co nejdříve, že žalobkyni v případě úspěchu manželky žalovaného ve sporu o neplatnost kupní smlouvy přísluší pohledávka v plné výši vůči žalovanému, navrhuje žalobkyně, aby bylo rozsudkem zjištěno, že *žalující straně, podlehně-li ve sporech č. j. Ck... a Ck... krajského soudu v....., přísluší proti žalovanému za dodané zboží pohledávka obnášející K..... s.....% úrokem od....., jakož i právo domáhati se na žalovaném jejího zaplacení v rámci vyrovnání, potvrzeného pod Kv.... krajského soudu v..... dne....., že žalovaný jest povinen to uznati a zaplatiti žalující straně útraty sporu do 14 dnů pod exekuci.*

V I. stol. byla žaloba zamítnuta.

Soud II. stolice nevyhověl odvolání a uvedl v důvodech:

Předmětná žaloba je určovací žaloba podle § 228 c. ř. s., jejímž předmětem může býti zjištění existence nebo neexistence právního poměru nebo práva anebo zjištění pravosti nebo nepravosti listiny. V souzeném případě domáhá se žalující strana zjištění, že jí přísluší proti žalovanému pohledávka za dodané zboží, jakož

i právo domáhati se na žalovaném jejího zaplacení v rámci vyrovnání potvrzeného krajským soudem v...., podlehně-li ve sporech s manželkou žalovaného zahájených u krajského soudu v..... Strana žalující ještě nepodlehla ve sporech s manželkou žalovaného. Domáhá se tedy žalující strana v době, kdy určitá skutečnost její podlehnutí ve sporu ještě nenastala, soudního výroku, že by podmínka, kdyby se uskutečnila, měla za následek platební povinnost žalovaného. Z toho se podává, že žalující strana má jen podmíněný zájem na tom, aby co nejdříve byla na jisto postavena platební povinnost žalovaného, poněvadž platební povinnosti žalovaného tu nebude, kdyby žalující strana zvítězila ve sporech s manželkou žalovaného. Nesplní-li se ona podmínka, pak by byla žaloba určovací zbytečná a bezúčelná.

Žaloba taková je pochybená, neboť právo neb právní poměr, které mají býti žalobou určovací na jisto postaveny, musí tu již býti v době podání žaloby, třebaže právo neb právní poměr ještě není účinným, poněvadž z nich plynoucí důsledky jsou vázány podmínkami neb lhůtou. (Viz Neumann: Kommentar zur ZPO. 1915, II., str. 957).

Žalující strana tvrdí, že prodala svoji pohledávku za žalovaným z kupní ceny za dodané zboží manželce žalovaného, což pojmově předpokládá, že pohledávka žalobcova přešla na manželku žalovaného a že ji žalující strana nemůže uplatňovati proti žalovanému, dokud není ve sporech s manželkou žalovaného pravoplatně vyřčeno, že kupní smlouva uzavřená mezi žalující stranou a manželkou žalovaného, je neplatná. Zatím sluší za dlužníka žalující strany považovati manželku žalovaného, na jejíž realitách je pohledávka žalující strany knihovně zajištěna. Poněvadž předmětem určovací žaloby nemůže býti budoucně vznikající právní poměr nebo budoucně vznikající právo, sluší žalobu považovati za nepřipustnou.

Nejvyšší soud usnesením ze 7. II. 1939, Rv II 791/38 dovolání vyhověl, obě rozhodnutí nižších stolic zrušil a věc vrátil prvnímu soudu, aby po doplnění řízení znovu rozhodl. V důvodech pak uvedl:

Důvody v rozsudku odvolacího soudu se týkají otázky, zda-li žalobkyně má právní zájem na brzkém zjištění práva žalobkyně (§ 228 c. ř. s.), kteroužto otázku musí řešiti soud z úřadu v každém období sporu (srovnej rozhodnutí čís. 9311, 9820, 10.155, 12.986 Sb. n. s.), leda že by otázka ta byla

již vyřešena pravoplatným formálním usnesením (rozhodnutí číslo 7491 sb. n. s.), což v souzeném případě se nestalo. Jest proto i nejvyšší soud oprávněn z úřadu samostatně otázku tu řešiti.

Důvodně ale vytýká tu dovolatelka mylnost právního názoru odvolacího soudu, že jde o právní poměr, jenž teprve v budoucnosti má snad vzniknouti a že již proto jest určovací žaloba nepřipustná. Neboť jest nesporné, že právní poměr a z něho odvozovaná pohledávka žalobkyně proti žalovanému vznikla z obchodního spojení ku dni , tedy již před odkupem pohledávky manželkou žalovaného. Proto rozsudek, který vyjde ve sporech Ck . . . a Ck . . . , uzná-li na neplatnost odkupu pohledávky, ať z důvodu § 55 vyr. ř. č. 64/1931 Sb. z. a n., anebo z důvodu §§ 870 nebo 879, odst. první obč. zák., nebude tvořiti právní důvod vzniku tvrzené pohledávky žalobkyně proti žalovanému, poněvadž bude míti jen význam deklaratorní a nikoliv konstitutivní a mohlo by z něho býti jen odvozováno, že pohledávka žalobkyně proti žalovanému neplatným odkupem nezanikla. Neopírá se tudíž určovací žaloba o to, že pohledávka žalobkyně proti žalovanému teprve vznikne, nýbrž o to, že v případě neplatnosti odkupu nezanikla.

Žalovaný namítal, že žaloba jest vůbec nepřipustná, poněvadž prý nemůže býti základem nejistota žalobkyně, jak vlastně má postupovati, to jest nemůže prý současně dvěma žalobami uplatňovati pohledávku a z nedostatku přesné právní orientace podávati žalobu se žalobní žádostí in eventum formulovanou. To jest námitka procesního práva, není ale důvodná. Neboť není zákonného ustanovení, že žaloba musí býti zamítnuta pro nepřipustnost jediné z toho důvodu, že žalobce v jiném sporu a dokonce s jinou stranou sporu tvrdil skutkově opak toho, co tvrdí nyní. Tu jde jen o důkazní otázku, zda jest pravda, co žalobce tvrdil v tom neb onom sporu. Než v souzeném případě žalobkyně ani tak nepostupuje, neboť netvrdí, že odkup pohledávky manželkou žalovaného je neplatný, nýbrž vyvozuje důsledky jen z toho, když podlehe ve sporech Ck . . . a Ck . . . , kde tvrdila, že odkup jest platný. Nejde tu o procesuální předpoklad trvání nebo zániku pohledávky, jež má býti zjištěna, nýbrž o hmotněprávní předpoklad. Není také pochyby o tom, že žalobkyně by byla oprávněna žalovati žalovaného o splnění tvrzené pohledávky v rámci potvrzeného vyrovnání, dokud není promlčena, kdyby ve zmíněných sporech Ck . . . a Ck . . . pravoplatně podlehla. Nelze proto nahlednouti, proč by nemohla žalovati na určení práva na pohledávku proti žalovanému, pod-

lehne-li v oněch sporech, jsou-li jinak splněny předpoklady žaloby určovací.

Kladná žaloba určovací předpokládá, aby žalobce tvrdil právní poměr nebo právo, jehož zjištění se domáhá a právní zájem na jeho brzkém zjištění (§ 228 c. ř. s.).

Žalobkyně tvrdila a žalovaný uznal, že žalobkyni vznikla proti žalovanému za dodané zboží ku dni 7. srpna 1934 pohledávka o jejíž zjištění jde, a žalovaný nepopřel, že žalobkyni by příslušelo právo vymáhati tuto pohledávku proti žalovanému v rámci potvrzeného vyrovnání, podlehe-li ve zmíněných sporech Ck . . . a Ck . . . , nebyla-li pohledávka proti němu promlčena podle § 1486, č. 1 obč. zák.

Šlo by tu jen o to, zdali zažalovaná pohledávka jest proti žalovanému promlčena, čili nic. Dospěje-li soud k závěru, že promlčena není, pak jest splněn první předpoklad kladné žaloby určovací.

Není pochybnosti o tom, že nebezpečí promlčení odůvodňuje právní zájem podle § 228 c. ř. s., nemůželi žalobce žalovati přímo na plnění, leda že by i vedle toho měl zvláštní právní zájem na brzkém zjištění. Žalobkyně mohla sice na místě žaloby určovací podat žalobu na plnění, kdyby byla uznala neplatnost odkupu pohledávky manželkou žalovaného, čili kdyby se vzdala svého nároku proti ní. Ku vzdání se tohoto nároku nelze jí ale nutit, to jest jejím právem, a nelze jí vytýkati, že se snaží zachrániti svůj nárok proti žalovanému, kdyby pozbyla nárok proti manželce žalovaného. Jinak by se mohlo státi, že pozbude oba nároky. A právě tato právní nejistota, zda jí přísluší nárok proti manželce žalovaného nebo jen proti žalovanému, vede k závěru, že žalobkyně má právní zájem na zjištění nároku proti žalovanému v případě podlehnutí ve sporech vedených proti manželce žalovaného.

Bylo však zapotřebí zjišťovati, zda určovací žaloba byla podána ještě před uplynutím promlčecí lhůty, a proto byly rozsudky zrušeny a věc vrácena k I. soudu k doplnění řízení a k novému rozhodnutí.

Soudní poplatky v Sudetském území.

Nařízením z 30. listopadu 1938 RGI. č. I, str. 1684 byly v Sudetském území zavedeny předpisy týkající se soudních poplatků, totiž Gerichtskostengesetz z 5. VII. 1927, RGI. I., str. 152 s doplňky a změn-